

ЎТМИШГА НАЗАР
МАХСУС СОН

ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ
СПЕЦИАЛЬНЫЙ НОМЕР

LOOK TO THE PAST
SPECIAL ISSUE

ТОШКЕНТ-2021

Бош муҳаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:

Муртазаева Раҳбар Ҳамидовна
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Бош муҳаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:

Джураева Нилуфар Далибаевна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон жаҳон тиллари университети

«Ўтмишга назар» илмий журнали таҳрири маслаҳат кенгаши
редакционный совет научного журнала «Взгляд в прошлое»
Editorial board of the scientific journal Looking into the past

Сагдуллаев Анатолий Сагдуллаевич
тарих фанлари доктори,
профессор, академик,
Ўзбекистон Миллий университети

Бобоҷонова Дијором Бобоҷонова
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон жаҳон тиллари
университети

Зияева Доно Ҳамидовна
тарих фанлари доктори, профессор,
ЎзР ФА Тарих институти

Кебадзе Мадонна
тарих фанлари доктори, Телави
давлат университети, Грузия

Аширов Адҳам Азимбаевич
тарих фанлари доктори, профессор,
ЎзР ФА Тарих институти

Ағзамова Гулчехра Азизовна
тарих фанлари доктори, профессор,
ЎзР ФА Тарих институти

Бурдиашвили Майя
тарих фанлари доктори, Телави
давлат университети, Грузия

Кожакеева Ляззат Темировна
тарих фанлари доктори, доцент,
Хотин-қызлар давлат педагогика
университети, Қозогистон

Ульжаева Шоҳистаҳон Мамажоновна
тарих фанлари доктори,
Тошкент кимё - технология институти

Бабаджанова Нодира Абдуллаевна
тарих фанлари номзоди, доцент.
Ўзбекистон давлат жаҳон
тиллари университети

Рахмонқуловова Зумрад Бойхуразовна
тарих фанлари номзоди, доцент
Ўзбекистон Миллий университети

Ғоффоров Шоқир Сафарович
тарих фанлари доктори, профессор
Самарқанд давлат университети

Эргашева Юлдуз Алимовна
Тарих фанлари доктори, профессор,
Қарши мұхандислик-иктисодиёт
институти

Теймураз Ахалмосулишвили
профессор, Телави давлат
университети, Грузия

Халикова Раҳбар Эргашевна
тарих фанлари доктори, профессор,
Тошкент давлат техника университети

Ишанходжаева Замира Райимовна
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Абдуллаева Яхшибека Атамуратовна
тарих фанлари доктори, доцент
Нукус давлат педагогика институти

Мустафаева Нодира Абдуллаевна
тарих фанлари доктори
Ўзбекистон Республикаси
Фанлар академияси

Джоробекова Айнур Эшимбековна
тарих фанлари номзоди, профессор,
Дипломатия академияси,
Қозогистон Республикаси

Ширванова Тарана Амирага кызы
тарих фанлари номзоди, доцент
Азербайджон давлат
иктисодиёт университети

Ерметов Аваз Абдуллаевич
тарих фанлари доктори, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Саипова Камола Давлаталиевна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Расулов Абдуллажон Нуриддинович
тарих фанлари доктори, профессор
Наманган давлат университети

Ковалев Борис Николаевич
тарих фанлари доктори, профессор
Россия ФА, Санкт-Петербург
Тарих институти

Кобзева Ольга Петровна
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Ауанасова Алима Мусировна
тарих фанлари доктори, профессор
Давлат тарихи институти, Қозогистон

Бегалинова Калимаш Капсамаровна
фалсафа фанлари доктори, профессор
Ал-Фарабий номидаги Қозогистон
Миллий университети, Қозогистон

Хайдаров Муродилла Махмуталиевич
тарих фанлари доктори, профессор
Ўзбекистон миллий университети

Алиева Лале
тарих фанлари доктори,
Озарбайжон давлат университети

Исмайлова Алмаз
тарих фанлари доктори,
Дөгистон мустақил университети

Талапов Баҳриддин Алижанович
тарих фанлари номзоди, доцент,
Наманган давлат университети

Одилов Аброр Анварович
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Page Maker | Верстка | Сахифаловчи: Хуршид Мирзахмедов

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC the city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

МУНДАРИЖА / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

1. Абира Амановна Ҳусейнова АЁЛЛАРНИНГ ЖАМИЯТ ИЖТИМОЙИ-СИЁСИЙ ҲАЁТИДАГИ ЎРНИ.....	5
2. Диором Бобоҷонова ХОТИН-ҚИЗЛАРНИНГ ЁШЛАР МАҲНАВИЯТИНИ ЮКСАЛТИРИШ, ИЛМ-ФАН ТАРАҚҚИЁТИ ВА ИННОВАЦИОН РИВОЖЛАНИШГА ҚЎШГАН ҲИССАСИ.....	13
3. Сайпулла Нарзуллаевич Турсунов ХХ АСР БОШЛАРИДА СУРХОН ВОҲАСИДА СУГОРИШ ТИЗИМИНИНГ РИВОЖЛАНИШИ.....	23
4. Шокир Сафарович Ғаффоров РОССИЯ ИМПЕРИЯСИННИНГ ТУРКИСТОНДА АМАЛГА ОШИРГАН АҲОЛИНИ КЎЧИРИШ СИЁСАТИ (XIX асрнинг иккинчи ярми ва ХХ асрнинг бошлари).....	30
5. Қобулжон Махамаджанович Насритдинов МАРКАЗИЙ ФАРФОНА ЕРЛАРИНИНГ СУГОРИЛИШ ТАРИХИДАН.....	38
6. Анвар Яхшиев ЮНОН-БАҚТРИЯ ПОДШОЛИГИДА ҲУКМРОНЛИК ҚИЛГАН СУЛОЛАЛАР.....	43
7. Дилбар Тўраевна Абдурасурова МУСТАМЛАКАЧИЛИК ДАВРИДА ЖИЗЗАХ ШАҲРИДА ХАЛҚ ТАЪЛИМИ АҲВОЛИ.....	53
8. Шахруҳ Раупович Абдурасилов ЎРТА АСРЛАРДА ТОШКЕНТНИНГ ИЖТИМОЙИ-СИЁСИЙ ВА ЭТНИК ТАРИХИ.....	58
9. Анваржон Орифжонович Алиев ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИННИНГ ЭЛЕКТРОН ҲУКУМАТ ТИЗИМИНИНГ ФАОЛИЯТИ ДОИРАСИДА ЭЛЕКТРОН АРХИВНИ ЯРАТИШ КОНЦЕПЦИЯСИ ВА УСУЛЛАРИ.....	65
10. Икром Нематович Жўраев ҚАДИМГИ ХОРАЗМ ХУДУДЛАРИДА ЮЗ БЕРГАН ЭТНОГЕНЕТИК ЖАРАЁНЛАРНИНГ АРХЕОЛОГИК МАНБАЛАРДА АКС ЭТИШИ.....	74
11. Bobirjon Izzatullayevich Izzatullayev MARKAZIY OSIYODA AQSH STRATEGIK KOMMUNIKATSIYA SOHALARI.....	81
12. Shuxrat Suvonovich Norov O'ZBEKISTONDA MAHALLIY HOKIMIYAT ORGANLARI FAOLIYATIGA ASOSLANGAN HOLDA BANDLIKNI TA'MINLASHDA YOSHLARGA OID DAVLAT SIYOSATINING TARIXIY TAJRIBASI (NAVOIY VILOYATI ARXIV MATERIALLARI ASOSIDA).....	88
13. Go'zal Qodirovna Razzakova ВОҲА ТЎЙ МАРОСИМЛАРИДА ХАЛФАЧИЛИКНИНГ ЎРНИ.....	96

14. Лайло Қушманова ҚУРАМАЛАРНИНГ БУГУНГИ КУНДАГИ ЭТНИК ИЖТИМОЙ ВА ЭТНОМАДАНИЙ ҲАЁТИ.....	103
15. Shahzod Sayfiddin o'gli Luhmonov ISLOM HAMKORLIK TASHKILOTINING TURLI MINTAQALARDA OLIB BORAYOTGAN FAOLIYATINING USTUVOR YO'NALISHLARI XUSUSIDA.....	111
16. Анвар Сайпуллаевич Турсунов МУСТАҚИЛЛИК ЙИЛЛАРИДА СУРХОНДАРЁ ВИЛОЯТИ ШАҲАРЛАРИНИНГ ИЖТИМОЙ-МАДАНИЙ ТАРАҚҚИЁТИ.....	118
17. Икромжон Ибрагимович Умаров ҚАДИМГИ БАҚТРИЯ ТАРИХИЙ МАНБАЛАР АСОСИДА.....	123
18. Асадулло Олимжон ўғли Ҳасанов ФАРГОНАНИНГ БИРИНЧИ ГУБЕРНАТОРИ.....	133
19. Aziza Marksovna Aminova QIZILQUM MARKAZIDAGI TOSH SHAHARCHA.....	139
ИНТЕРВЬЮ ВА СУҲБАТЛАР РУКНИ (ОҒЗАКИ ТАРИХ)	
20. Бехruz Сайфуллаев ЎЗБЕКИСТОН ВА ҲИНДИСТОН: ИККИ ТОМОНЛАМА МАНФААТЛИ, АЗАЛИЙ ДЎСТЛИК ВА ИШОНЧ АСОСИДА МУСТАҲКАМЛАНГАН МУНОСАБАТЛАР.....	143

ЎТМИШГА НАЗАР ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ LOOK TO THE PAST

Қобулжон Махамаджанович Насритдинов,
 Андижон қишлоқ хўжалиги ва агротехнологиялар институти,
 “Гуманитар фанлар” кафедраси доценти, тарих фанлари номзоди
 nasritdinov. kabuljon.60@mail.ru

МАРКАЗИЙ ФАРГОНА ЕРЛАРИНИНГ СУҒОРИЛИШ ТАРИХИДАН

For citation: Kobulzhon M. Nasritdinov. FROM THE HISTORY OF LAND IRRIGATION IN CENTRAL FERGANA. Look to the past. Special issue, pp. 38-42

<http://dx.doi.org/10.26739/2181-9599-2021-SI-5>

АННОТАЦИЯ

Мақолада муаллиф Фаргона водийси суғорма дәхқончилиги тарихига оид муқаддам илмий истеъмолга олиб кирилмаган архив хужжатлари ва илмий тарихий манбалар асосида XX асрнинг 40-50 йилларида Ўзбекистоннинг асосий пахта хом-ашёсини етказиб берувчи минтақаси ҳисобланган водийнинг тарихий-географик манбаларда “Қорақалпоқ чўли” деб зикр этилган марказий чўл ҳудуди ерларини суғорилиш тарихи илмий тадқиқ этилган.

Мақолада шунингдек, тадқиқ қилинган даврда совет ҳукумати томонидан аграр соҳадаги экстенсив тараққиёт йўлининг асоси микдор натижаларига қаратилганлиги учун Фаргона водийси ерларининг шўрланиш даражаси ортиши мелиоратив ҳолати кескин ёмонлашуви сабаблари кўрсатилган.

Калит сўзлар: Фаргона водийси, ирригация, мелиорация, сизот сув, канал, дренаж, кетмон, тупроқ, суғорма дәхқончилик, сув ташламаси, колхоз, бригада, акведук, чўл, суғориш, қамиш, бархан, коллектор, шўр.

Қобулжон Махамаджанович Насритдинов,
 Андижанский институт сельского хозяйства и агротехнологии,
 доцент кафедры гуманитарных наук, кандидат исторических наук.
 nasritdinov. kabuljon.60@mail.ru

ИЗ ИСТОРИИ ОРОШЕНИЯ ЗЕМЛИ ЦЕНТРАЛЬНОЙ ФЕРГАНЫ

АННОТАЦИЯ

Автор статьи на основе архивных документов и научно-исторических источников изучает историю начала орошения и освоения земель Центральной Ферганы 40-50 годы XX века. В изученном периоде Ферганская долина была основной хлопководческой базой и освоенная территория в исторических источниках получила название “Каракалпакская степь”.

В статье также перечислены причины резкого ухудшения мелиоративного состояния земель Ферганской долины из-за увеличения засоления, поскольку в основе экстенсивного

пути развития аграрного сектора Советским правительством в исследуемый период лежали на количественные результаты.

Ключевые слова: Ферганская долина, орошение, мелиорация, грунтовые воды, канал, дренаж, кетмень, почва, орошаемое земледелие, водосброс, колхоз, бригада, акведук, пустыня, орошение, тростник, бархан, коллектор, солончак.

Kobulzhon M. Nasritdinov,
Andijan Institute of Agriculture and Agrotechnology
Associate Professor of the Department of Humanities,
Candidate of Historical Sciences.
nasritdinov. kabuljon.60 @ mail.ru

FROM THE HISTORY OF LAND IRRIGATION IN CENTRAL FERGANA

ABSTRACT

The author of the article, on the basis of archival documents and scientific and historical sources, studies the history of the beginning of irrigation and land development in Central Fergana in the 40-50s of the 20th century. In the studied period, the Fergana Valley was the main cotton-growing base and the developed territory in historical sources was called "Karakalpak Steppe".

The article also lists the reasons for a sharp deterioration in the land reclamation state of the Fergana Valley due to an increase in salinity, since the extensive path of development of the agricultural sector by the Soviet government during the study period was based on quantitative results.

Index Terms: Fergana Valley, irrigation, reclamation, groundwater, canal, drainage, ketmen, soil, irrigated agriculture, spillway, collective farm, brigade, aqueduct, desert, irrigation, reed, sand dune, collector, salt marsh.

1.Долзарблиги:

XX асрнинг 40-50 йилларида Ўзбекистоннинг асосий пахта хом-ашёсини етказиб берувчи минтақаси ҳисобланган водийнинг тарихий-географик манбаларда “Қорақалпок чўли” деб зикр этилган марказий чўл ҳудуди ерлари сугорилиш тарихининг муқаддам илмий истеъмолга олиб кирилмаган архив хужжатлари ва илмий тарихий манбалар асосида илмий тадқиқ этилганлиги Фарғона водийси сугорма дехқончилиги тарихини ўрганишда долзарб аҳамият касб этади.

2.Методлар:

Мақола умум қабул қилинган тарихий методлар – тарихийлик, қиёсий-мантиқий таҳлил, кетма-кетлик, холислик, манбаларга танқидий ёндашув, жараёнларга давр нуқтаи назаридан баҳо бериш тамойиллари асосида ёритилган бўлиб, унда марказий Фарғона ерларининг сугорилиш тарихи ёритилган. Шунингдек, совет ҳукумати томонидан аграр соҳадаги экстенсив тараққиёт йўлининг асоси миқдор натижаларига қаратилганлиги учун Фарғона водийси ерларининг шўрланиш даражаси ортиши мелиоратив ҳолати кескин ёмонлашуви сабаблари кўрсатилган.

3.Тадқиқот натижалари:

Фарғона водийсининг марказий қисмида тарихий-географик манбаларда, шунингдек эски хариталарда “Қорақалпок чўли” деб аталиб келинган ҳудуд мавжуд бўлиб, ушбу географик жиҳатидан ҳозирги Марказий Фарғонани ташкил этади[1.10]. Марказий Фарғона географик жиҳатидан шимолда Сирдарё, жанубда Катта Фарғона канали, ғарбда Кўқон ва шарқда Андижон воҳалари билан чегараланиб, територияси шарқдан ғарбга 90 км, шимолдан жанубга эса 50 км.га чўзилган. Марказий Фарғона водийнинг энг пастки ҳудуди ҳисобланади[2.10].

Фарғона водийси қадимдан Ўрта Осиёning зироатчилик ривожланган минтақаларидан бири бўлиб, XX асрнинг биринчи ярмида ҳам Собиқ иттифоқнинг енгил саноат учун пахта

хом ашёсини етказиб берувчи асосий марказлардан бири ҳисобланган. Собиқ Иттифоқ ҳукуматининг аграр сиёсати экстенсив тараққиёт асосида амалга оширилганлиги учун суформа дехқончилик соҳасида ҳам асосий эътибор янги ерларни ўзлаштириш ҳисобига минтақада пахта хом-ашёсини миқдор жиҳатидан кўпайтиришга қаратилган эди[3.54]. Фаргона водийси суформа дехқончилигига қадимдан ўзига хос хусусиятга эга бўлган панжаотган (веер) суғориш усули қўлланилиб келинганлиги, ушбу суғориш усули XX асрнинг 30 йилларида қўпол равишда инкор қилиниб, ўрнига “зовурсиз суғориш” кенг қўлланилинганлиги оқибатида илк маротаба дехқончилик ерларни мелиоратив ҳолати ёмонлашиб, пахта ҳосилдорлигининг пасайиши кузатилинган эди[4.65].

Шунинг учун ҳам Совет ҳукумати кўрсатмасига асосан 1933 йили Фаргона водийсининг суғориш бўйича бош ишчи режаси тузилди[5.190]. Бу ишчи режага кўра, водийда кенг кўламда лойиҳа қидирав ва қурилиш ишлари амалга оширила бошланди. Водий тоғларидан бош оловчи дарёларнинг сувларини тартибга солиш ва улардан имкон қадар кўпроқ қишлоқ хўжалиги учун фойдаланишнинг техник томонларини ишлаб чикиш, водийнинг марказий қисмидаги ерларни суғориш учун Катта Фаргона каналини ҳамда ушбу ҳуддаги ер ости сизот сувларини сатҳини пасайтириш ҳамда дехқончиликда ортиқча сувларни яна табиий сув манбаларига оқизиб юбориш учун Сариқўга, Ёзёвон, Файзабод, Бағдод каби сув ташламаларини бунёд этиш ишларини амалга оширилиши билан марказий Фарғонани 200 минг гектар кўрик ерлари ўзлаштирилишига эришиш лозим эди[6.163].

Ушбу қабул қилинган режага биноан биринчи навбатда бажарилиши лозим бўлган вазифа Шаҳрихонсонинг қиши мавсумида ортиқча сувларини Қорадарёга оқизиши бу билан чўлда қиши мавсумида тўпланадиган сизот сувлар сатҳини камайтиришга эришиш, ёз мавсумида бўладиган сув ташқинини олдини олиш мақсадида 1934-1936 йилларда Асака сув ташламаси қурилиб ишга туширилди. Бу сув ташламасини ишга туширилиши билан Шаҳрихонсой, Оқбўра, Аравон суғориш тармоқларида қишки, кузги ва баҳор ойлари ёғингарчилик мавсумида ортиқча сувлар Қорадарёга оқизиб ташланишига ва Марказий Фарғонанинг шимоли-шарқий худудидаги ер ости сувларининг сатҳини камайтирилишига имконият яратилди.

Тарихий манбаларнинг илмий таснифий шундаан далолат берадики, XIX асрнинг иккинчи ярмида Шаҳрихонсойнинг этагида жойлашган ҳозирги Бўз тумани ерларининг шарқий қисмида жойлашган Насриддинбек, Солимахсум каби қишлоқлар худуди маҳаллий аҳоли томонидан ўзлаштирилиб, қишлоқ аҳолиси ушбу худудларда зироатчилик, чорвачилик, буйрачиллик билан шуғилланганлар. Ушбу қишлоқларни сув билан таъминлаш мақсадида Мазгилсой ва Хонариқ суғориш тармоқлари Қўқон хонлиги аҳолиси томонидан “ҳашар” йўли билан бунёд этилган. [7.4].

Ушбу ҳудудда 1935-1936 йилларда маллий саноатга қарашли буйрачилар артели тузилди. Артел аъзолари бўлган бўйрачилар ёз ойларида чўлнинг шарқий чеккаларида бўйра-бордон тўкиш билан шуғилланганлар. 1939 йили Шаҳрихонсой-Сариқўга ташламаси қурилиши бошланди. Бу ташламани бунёд этилиши эса Марказий Фарғона ерларини ўзлаштириш учун имконни янада яхшилар эди.

1939 йил май ойида Фарғона вилояти маркази Фарғона шаҳрида вилоят сув хўжалиги, қишлоқ хўжалиги мутахассислари, бригадирлари иштирокида Марказий Фарғона ерларини ўзлаштириш чора-тадбирлари муҳокама қилинган йиғилиш бўлиб ўтди[8.40]. Ушбу йиғилишда қабул қилинган қарорда водийдаги ҳар бир туман олдига маълум миқдордаги чўл ерларини ўзлаштириш ва экинзорларга айлантириш вазифаси қўйилди. 1940 йил август ойида Бўз туманида Андижон, Қўргонтепа, Шаҳрихон, Олтинқўл, Избоскан тумани раҳбарлари ва колхоз раислари иштирокида йиғилиш бўлиб, унда ҳар бир тумандаги колхознинг катта-кичиклиги, ишчи кучи ва молиявий имкониятларига қараб 20 гектардан 150 гектаргacha кўриқ ерларни ўзлаштириш реа асосида тақсимлаб берилди. Жумладан, Избоскан туманига 350 гектар ер ўлчаб берилган[8.119].

1940 йил баҳорида Марказий Фарғона даштига Андижон туманидан 33 та, Қўргонтепа туманидан 23 та, Олтинқўл туманидан 17 та жамоа хўжаликларидан кўчма бригадалар чўлга

кели кўриқ ерларни суғориб дехқончилик қилиш ишларини бошлаб юбордилар. Лекин колхозлар учун чўлни ўзлаштириб, ушбу ерларда дехқончилик қилиш жуда оғир шароитларда олиб борилди. Бунинг асосий сабаблари колхозларнинг кам қувватлиги, асосий ишчи кучини катта суғориш иншотларини қуришга жалб этилганлиги, ўзлаштирилган ерлардаги сизот сувларни ер юзасига яқинлиги, ерларни ҳаддан ташқари шўрхоклиги, ерларни ўзлаштирувчиларнинг қийин меҳнат шароитлари эди.

1941 йил уруш Фашистик Германияни Совет иттифоқига уруш бошланганлиги туфайли Марказий Фарғона ерларни ўзлаштириш анча қийинлашди. Лекин, мавжуд имкониятлардан фойдаланилганлиги эвазига асосан, аёллар, кекса қариялар. Ўсмир болаларнинг меҳнати туфайли 1942-1943 йилларида Яйпан ва Айридин ариқлари хашар йўли билан чопиқ қилиниб лойқадан тозаланди. Ушбу ариқлардан 1944 йилга келиб жамоа хўжаликлар ерларини суғориш учун суғориш тармоқларини чиқаришга рухсат берилди.

Иккинчи жаҳон уруши ғалаба билан якунланганидан сўнг Марказий Фарғона ерларини ўзлаштириш ишларини жадаллаштириш мақсадида Ўзбекистон хукумати 1947 йил 15 марта қабул қилган қарори муҳим аҳамиятга эга бўлди[9.277-280].

Ушбу қабул қилинган қарорда чўлга мажбурий қўчириб келтирилган аҳоли 5 йилгача қишлоқ хўжалиги солиғи ва бошқа тўловлардан тўла озод этилиши, чорва моллари ва уй анжомларини сотиб олишлари учун имтиёзли кредит ҳамда қайтариб берилмаслик шарти билан ёрдам пуллари бериш, қўчиб келган чўлқуварлар учун уй-жой куриб бериш лозимлиши кўрсатилган. Бундан ташқари, чўлга қўчиб келган оила бошлиқларига 200 сўм, ҳар оила аъзоларига 150 сўм, оиласа уй хайвони сотиб олшлари учун 2 минг сўм, уй анжомларини сотиб олишлари учун эса 5000 сўм пул берилган. Шунингдек, ҳар бир хонадонга 150 килограмм буғдой, томарқа учун эса ҳар бир оиласа 40 сотихдан ер ажратиб берилган[7.11].

Бу хукумат томонидан қабул қилинган қарор Марказий Фарғона ерларни суғориш бўйича хукумат даражасидаги биринчи қарор бўлиб, у Марказий Фарғона ерларини суғориб ўзлаштириш борасидаги келгусида амалга оширилган чора тадбирларга асос бўлиб хизмат қилди.

Урушдан кейинги беш йиллик даврида 1939 йил қурилиши бошланган 120 минг гектар суғориладиган ерларнимелиоратив ҳолатини яхшилаш учун мўлжалланган Сарикжўга сув ташламасининг (коллектори) қурилиши 1945 йил охирида, 108 минг гектар ерларни мелиоратив ҳолатини яхшилашган мўлжалланган Шимолий Бағдод коллекторлар системаси 1947 йилда қурилиб фойдаланишга топширилди. Бу чора-тадбирларнинг натижаси ўлароқ 1946-1948 йилларда Андижон вилоятида жами 21,4 минг гектар[10.25]. Фарғона водийси вилоятлари бўйича жами 52 минг гектар янги ер ўзлаштирилди[5.190].

4.Хулосалар:

Хулоса ўрнида шуни таъкидлаш лозимки, Марказий Фарғона ерларининг ўзлаштирилиш масаласини XX асрнинг 40-50 йилларида кун тартибиға қўйилиши мустабид тузум даврида марказ енгил саноати учун зарур бўлган пахта хом-ашёсини етказиб беришни миқдор жиҳатидан кўпайтиришга эришиш эди.

Иқтибослар / Сноски / References:

1. Ақрамов З.М. Фарғона водийси . –Ташкент: “Фан”, 1957.-Б.88. (Akramov Z.M. Fergana Valley. –Tashkent: “Fan”, 1957. – P.88.)
2. Насритдинов Қ.М. Фарғона водийсининг суғорилиш тарихи (XIX аср иккинчи-XX аср биринчи ярми).-Ташкент: “Янги аср авлоди”, 2009. – Б.224. (Nasritdinov Q.M. History of irrigation of the Fergana valley (the second half of the XIX century - the first half of the XX century) .- Tashkent: "Yangi asr avlodi", 2009. – P.224.)
3. Насритдинов Қ.М. Суформа дехқончиликда экстенсив тараққиёт йўлининг шаклланиш тарихидан. // Тамаддун Нури.-Ташкент: 2019. № 4. –Б.54-57. (Nasritdinov Q.M. From the

- history of the formation of the path of extensive development in irrigated agriculture. // Tamaddun Nuri.-Tashkent: 2019. № 4. –P.54-57.)
4. Насритдинов К.М. Зовурсиз суғориш усули. // Жамият ва Бошқарув.-Тошкент: 2005.№ 4. –Б.65-67. (Nasritdinov Q.M. Irrigation method without drainage. // Society and Management.-Tashkent: 2005.№ 4. –P.65-67.)
 5. Насритдинов К.М. Из истории народных строек 1940 года (на примере Ферганской долины).// РФ, Самарский научный вестник. – Самара: 2020. Т.9, № 1(30). -С. 189-192. (Nasritdinov K.M. From the history of folk construction in 1940 (on the example of the Fergana Valley). // RF, Samara Scientific Bulletin. - Samara: 2020. Vol. 9, No. 1 (30). - FROM. 189-192.)
 6. Мамедов А.М. Развитие ирригации в Узбекистане.-Ташкент: "Фан", 1967. -С.-298.(Mamedov A.M. Development of irrigation in Uzbekistan.-Tashkent: "Fan", 1967. – P.298.)
 7. Ваҳобов А. Ярим асрни бўйлаган Бўзим (Бўз тарихидан лавҳалар).- Андижон: "Хаёт", 2000. –Б. 32. (Vahobov A. Bozim (Excerpts from the history of Boz), which lasted for half a century. - Andijan: "Life", 2000. – P. 32.)
 8. Тиллабоев А. Келажакка мактублар.-Тошкент: "Шарқ", 2004. –Б.158. (Tillaboev A. Letters to the future.-Tashkent: "Sharq", 2004. –P.158.)
 9. Коммунистическая партия Узбекистана в резолюциях и решениях съездов и пленумов ЦК. Т. II. 1938-1959.-Ташкент: "Узбекистан", 1988. –С. 912. (The Communist Party of Uzbekistan in resolutions and decisions of congresses and plenums of the Central Committee. T. II. 1938-1959.-Tashkent: "Uzbekistan", 1988. –P. 912.)
 10. ЎзР.ПДА. 58-ф., 49-р., 21-иш, 9-варақ. (Archive of the Office of the President of the Republic of Uzbekistan. 58-f., 49-r., 21-ish, 9-p.ZR.PDA. 58-f., 49-r., 21-ish, 9-varaқ.)

**ЎТМИШГА НАЗАР
МАХСУС СОН**

**ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ
СПЕЦИАЛЬНЫЙ НОМЕР**

**LOOK TO THE PAST
SPECIAL ISSUE**

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC The city of Tashkent,

Amir Temur Street pr.1, House 2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Phone: (+998-94) 404-0000

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz

ООО Tadqiqot город Ташкент,

улица Амира Темура пр.1, дом-2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Тел: (+998-94) 404-0000